

Dr Vladimir Mikić

POJMOVNIK EVROPSKE USTAVNOSTI
Beograd: Službeni glasnik, 2022

Pojmovnik evropske ustavnosti autora dr Vladimira Mikića, u izdanju eminentnog izdavača JP Službeni glasnik, po svojoj formi, spoljašnjem obličju, liči na nešto staro, već viđeno, a po sadržini je nešto posve novo. Katkad budemo pred nečim što smo videli nekada davno i što nam se činilo da je nestalo na istorijskim policama, a ono se, iznenada, pojavi pred nama, ličeći na to već viđeno, a zapravo se od njega fundamentalno razlikujući. Vidimo da nam već sam naslov ukazuje na sadržinu koja je u potpunosti drugačija od većine drugih. Sadržinu koja nudi nešto novo u svakom smislu. Istina, uvaženi profesor Miodrag Jovičić, jedan od korifeja srpskog ustavnog prava, pre otprilike pola veka izdao je *Leksikon srpske ustavnosti*. To delo se smatra jednim od neprevaziđenih klasika naše ustavnopravne literature. Praktično, ono je bukvar za sve one koji se žele zanimati ustavnim pravom. Sada, pola veka kasnije, nalazimo se pred sličnim delom i već pisanje o delu profesora Jovičića nam govori o čemu je reč. Samo, postoji, bez namere da se upoređuju dva velika dela, i jedna mala razlika, tako normalna u naučnoj sredini. Autor dr Mikić je pola veka kasnije otišao korak dalje, imajući u vidu savremene evropske pravce razvoja kako društva, tako i ustavnog prava. U tom smislu dr Mikić je svoje delo proširio, te ga je nazvao *Pojmovnik evropske ustavnosti*. Koliko nam je poznato, slično delo ne postoji u uporednopravnoj literaturi. Na taj način je autor sebi „otežao” zadatak, ali je istovremeno pokazao nešto tako neophodno prilikom ostvarivanja velikog, kapitalnog dela, poduhvata. Šta to?

Moje mišljenje je da je to ljubav. Ona istinska. Da, ljubav prema nauci. Ljubav prema ustavnom pravu. Pomišljam koliko je vremena prošlo od momenta stvaranja ideje u njegovim misaonim procesima do onog momenta kada se izrodilo jedno ovakvo delo. Sigurno godine. Da, godine su prošle. Zamišljam koliko je sati autor proveo dok je bdeo nad svojim delom, kao nad svojim čedom, gledajući kako ono raste. Slutim koliko je prepreka imao tokom tog svog putešestvija. Koliko je tu bilo neprosapvanih noći. Zebnje autorove. Možda i pomisli da se odustane. Naoružan ljubavlju prema nauci i ustavnom pravu on je to sve prevazišao. Na kraju, ovakvim delom uvaženi kolega Mikić je obogatio srpsku literaturu, urađivši nešto što je i uporedno

* Doktor pravnih nauka, naučni saradnik, Institut za uporedno pravo, Beograd, Srbija.
E-mail: m.stanic@iup.rs

nezabeleženo. Stoga su za mene čast i osobito zadovoljstvo što sam u prilici da napišem nekoliko redova o ovom njegovom poduhvatu.

Pre nego što se nekoliko redova posveti samoj sadržini Pojmovnika, valjalo bi primetiti i vremensku distancu od bezmalo pedesetak godina koja stoji između dela profesora Jovičića i dela dr Mikića. Ona nam dokazuje koliko je zamašan poduhvat učinio dr Vladimir Mikić. U suprotnom, da je to tako jednostavno, verovatno bi mnogi ovakvu knjigu već i napisali, ne samo u Srbiji već i u Evropi, svetu. Takođe, to govori i o originalnosti same ideje, i to ne samo kod nas. Sledstveno, dobro delo proširuje dobre ideje i širi svoju misao nezaustavljivo, granajući je i tamo gde ne slutimo da će otići. Upravo tako, delo dr Vladimira Mikića više je namenjeno ne samo našoj sceni već prelazi granice naše Srbije, kako po naslovu, tako i po sadržaju, što je još i važnije. Praktično, ova knjiga će, uz prevod koji bi usledio u budućnosti, postati nezaobilazno štivo i u drugim zemljama širom Evrope i sveta. To je još jedno svedočanstvo njene vrednosti. Delo kolege Mikića će služiti kao inspiracija budućim generacijama, kao što je to slučaj i sa delom profesora Miodraga Jovičića. Praktično, kolega dr Mikić nije svojim delom dozvolio da se ugasi „plamen” koji je pre nekoliko decenija podstaknuo profesor Jovičić.

Razume se, ukazaću i na sadržinu same knjige, sa nadom da će je čitalac ovih redova uzeti u ruke i sâm se podrobnije upoznati sa njom, pošto ona i rad koji je stajao iza njenog nastajanja to, svakako, zaslužuju. Prvo, Pojmovnik sadrži oko 1000 strana teksta u okviru kojih su obrađeni ustavi 48 država Evrope. U njemu nema ustavnopravnih rešenja iz države koja je tako značajna za istoriju oblikovanja javnog prava velikog broja evropskih zemalja – Velike Britanije, pošto je britansko ustavno pravo dobrim delom nepisanog karaktera i zasnovano na ustavnim konvencijama i običajima. Sadržina gotovo svake pojedinačne ustavne odredbe razvrstana je u nekoj od 222 leksikografske odrednice, koja se tiče nekog relevantnog ustavnopravnog pojma, bukvalno od A do Š, i to od advokature, azila i imigracije, aktivnog biračkog prava, amnestije, pa sve do štrajka, uz opšte informacije o ustavima pojedinačnih država i podataka o strukturi ustava. S jedne strane, autor u predgovoru konstatuje da se čitanjem nekih odredaba ustava nailazi na veoma neobične, prijatne, gotovo melodične formulacije, te da je reč o pravoj lirskoj ustavnosti koju odlikuju jednostavnost i pristupačnost teksta. Dodaje da pojedini ustavopisci vrednuju konciznost i urednost, pa su ustavi koji predstavljaju proizvod njihovog rada štedljivo pisani i tekstualno racionalizovani. U nekim ustavima sadržani su neobično energični, britki i zvučni izrazi. Sve ove, zanimljive, odredbe on je skupio i sistematično „razbacao” po čitavom Pojmovniku, tako da čitalac ima privilegiju da se oduševljava iznova tokom čitanja novih celina. S druge strane, nažalost, u ustavima su mnogo učestalije nezgrapne formulacije, nejasne konstrukcije, predugačke rečenice i ponavljanja. Puno je „adrenalinских” ustava, sa ustavopiscima koji služe kao naratori i protagonisti normativnih

rešenja inspirisanih ideologijom. U pojedinim ustavima vidljivo je ozbiljno odsustvo mere ustavnog regulisanja. U njima su sadržani „mamutski” članovi, sa rečeničnim strukturama koje su u toj meri nagomilane da od ustava čine gotovo „neprohodan” tekst. Takvi ustavi pate od nesistematičnosti i preplavljeni su odredbama koje teže digresiji i u sukobu su sa zahtevom ekonomičnosti u redakciji teksta. Brojna su i učestala, nepotrebna ponavljanja sadržine jedne odredbe u tekstu ustava. Pojedini ustavi puni su i redaktorskih propusta, a neki pate i od neujednačene terminologije. Sa svim ovim kvalitetima i lošim karakteristikama ustavnog teksta širom Evrope upoznaje nas dr Mikić kroz svoj vredan rad, pretočen na stranice Pojmovnika.

Kako autor piše u predgovoru, osnovna ideja vodilja Pojmovnika sastojala se u utvrđivanju panorame uporednog rasporeda instituta ustavnog prava. Postavljanje složenog ustavnog repertoara u leksikografske okvire omogućilo je sticanje uvida u pravo normativno prostranstvo, stvarajući sliku neočekivanog bogatstva i raznolikosti odredaba, radi sistematizovanja i uopštavanja rešenja iz tekstova ustava. Pojmovnikom se utvrđuju tipizirani delovi i specifične komponente ustavnog uređenja, uz stavljanje svake pojedinačne odredbe ustava u evropski pravni kontekst. Kroz njega je sačinjen svojevrsni evropski *corpus iuris constitutionis*, bez pokušaja nekakve „harmonizacije” evropskog ustavnog prostora, ili kreiranja evropskog ustavnog identiteta, na štetu očuvanja posebnosti nacionalnih ustavnih kultura. Pojmovnik služi i utvrđivanju „preseka” i pružanja odgovora na pitanje dokle se došlo na planu uzajamnog prožimanja ustava i šta u ovom istorijskom času čini evropsku ustavnu materiju, a posebno šta čini zajedničko evropsko ustavno nasleđe, odnosno kakva sadržina ostaje i opstaje kao sastavni deo gotovo svakog ustava u Evropi. Ovo delo pomaže u nakani da znanje o tekstovima ustava evropskih zemalja bude manje rasuto i bolje sistematizovano. Druga njegova funkcija je da služi kao prećutni spisak preporuka ustavopiscima koji bi mogli u njemu da pronađu najbolja postojeća normativna rešenja i jezičke formulacije. Drugim rečima, u tom smislu, trebalo bi da ova knjiga bude prećutna kritika ekstenzivne ustavne regulacije ili vapaj za dekonstitucionalizacijom nekih instituta. U toj je poruci sadržana evaluativna ili angažovana funkcija Pojmovnika. Dodao bih da smatram da će ovo delo blagotvorno delovati na svakoga ko ga bude pročitao, jer nije namenjeno samo pravnicima već najširoj čitalačkoj publici. Neko će na njegovim stranicama utvrditi postojeća znanja, neko ih proširiti, neko biti nateran na kritičko razmišljanje, razveseljen ili napojen energijom pregalaštva i divljenja prema jednom ovakvom projektu, motivisan da se zaputi takvim ili sličnim putevima, bilo u oblasti ustavnog prava ili nekoj svojoj specifičnoj oblasti. Pojmovnik to može učiniti jer je, vidi se to na prvi pogled, pisan brižljivo, strpljivo, u vreme kada strpljenja sve manje ima. Ipak, najvažnije od svega, vidi se ono što je suštinsko za ovakav poduhvat i što moram sada, na kraju, i da ponovim. Znanje i ljubav. Bez toga ne bi ni bilo Pojmovnika i hvala uvaženom autoru dr Vladimiru Mikiću na tome.

